

GÖNCZ ÁRPÁD: SODRÁSBAN

VÁLOGATOTT IDÉZETEK, EURÓPA 1998.

A forradalom jelképes lángja /részlet/

Nézzünk egymás szemébe, barátaim: azóta negyven évet öregedtünk. Ha nem mondtuk el mi az igazat '56-ról a fiainknak - akkor a fiaink sem fogják elmondani az ő fiainknak. De ők, az unokáink, ki fogják ásni, a föld alól is. Önmaguknak. Levéltári forrásokból, írott emlékezetekből. Tényekből. Könnytelenül. Tudásvágyból. Anélkül, hogy azoknak a napoknak a levegőjét belélegezték volna. S lehet, hogy az a történet, amit ők szerkesztenek össze, igazabb lesz, mint a mi változatunk. Már ma is fiatal kutatók sokasága dolgozik rajta, külföldön és idehaza. S ha annak az alig két hétnek a hévét, emberi melegét nem is, a mikéntjét és miértjét híven fogják megörökíteni. Számoljunk vele: az emlékünket a jövőben egyfelől lekerekített önképzőkori frázisok, másfelől tárgyilagos - a mieinknél tárgyilagosabb - tanulmányok idézik fel. S a mi emlékünkel együtt egy nép - a magyar nép - örök érvényű példáját, kései, de vitathatatlan győzelmének emlékét is, amit a nagyhatalmi erőszakon aratott. Ha az időnek van végezte, az idő végezetéig. Mert ki tudja, mikor, de megtörténhet, hogy egy

későbbi kor úgy nyúl vissza '56 példájához, ahogy mi nyúltunk '56-ban 1848-éhoz. Már a forradalom első perceiben.

Holnap a Kossuth Lajos téren fellobban a forradalom jelképes lángja, s átadjuk az utódainknak, megőrzésre. Ezentúl gyűjtják meg ők, évről évre, minden év október 23-án, s lobogjon, minden évben november 4-ig. Emlékeztetőül.

Mi meg keressük fel annak az alig két hétnek az emlékezetes színhelyeit, ki-ki a magáét, s menjünk ki a temetőbe, tegyünk le egy-egy szál virágot kivégzett s elesett barátaink sírjára. Magunkban: díszszászolalj, pattogó vezényszavak, kürt, szónoklatok és minden személytelen, merev formaság nélkül.

S ne szőgyelljük, ha ki kell törölnünk a szemünkből egy-egy csepp könnyet. Mert ez az ünnep a miénk, holtig a miénk, nincs az a hatalom, nincs az a hivatal, amelyet nálunk jobban megillette.

De készek vagyunk a gyászunkat, a kegyeletünket bárkivel megosztani.

Elhangzott: a Vigszínházban Budapesten, 1996. október 22-én.

56 emléke

1956 - hihetetlen erejű, mágikus szám. Mint szikra pattant ki a felkelők indulata egy nyolc éven át tartó fojtogató szörnyű diktatúra némaságából. Mint sötét éjszakában csattanó villám robbant bele a félelem döbbenetébe a felismerés, hogy véget kell vetni a terrorlegények, megfélemlítések, spiclik és árulók rémuralmának.

Nem volt semmilyen központi irányítás, spontán energiák emelték népünket önmaga fölé. Tágra nyílt szemmel lestük-csodáltuk népünk végtelen jóságú megbocsátó türelmét a terrorral szemben. A spontán alakult forradalmi bizottságok nem engedték a bosszúállás semmilyen formáját.

Aztán jött november 4-e, és elszabadult a pokol. A városi párttitkárnak menedéket adó festő feljelentője maga a párttitkár volt. Osztályharcos hisztériájával azt hirdette, hogy azért kapott menedéket, a műteremben, hogy adandó alkalommal megmérgezze őt a festőállvány előtt töprengő festő. Aztán jött december 8-a, a salgótarjáni sortűz asszonyok és gyermekek közé lőtt géppuska-sortűze 300 halottal, 500 sebesülten.

A hatalmukat visszafoglaló terroristák nem tudták megbocsátani, hogy rajtuk nem verték le az elmúlt nyolc esztendő vérengzéseit. Nincsen szó annak leírására, hogy mi mindenre képes az osztályharc. Írhatnék, beszélhetnék a börtönéveimet megelőző kihallgatások véres tortúráiról, a 792 börtönéjszaka pusztító álmatlanságáról, de helyette inkább

írok~vallok a védekezéséről. Arról, hogy lehuny szemem és képzeletem képernyőjére megidéztem egy Velazquez-kép színes mezejét. Mert ottan, mint darazsakkal szemben hadakozó, ingerült áldozat, a képzelt festékcsomók húsába kapaszkodtam, spaklival, ecsettel, tenyérrel, hogy egy másféle teret alakítsak, valami olyat, ahol a testek-dolgok térré válnak, a tér-elemek pedig tömeggé, és az elképzelt tájképből az alakító ábrázoláson túl csatatérre változik át minden.

Képzeletem képernyőjén éreztem, hogy színek mezején nincsenek logikai érvek. A mindenség és a képek világa között alkalmatlanok a racionalitás törvényei. A kép ott szólal meg, ahol semmivé foszlik a szó, ahol belefeledkezik az ecset az anyagba, ahol színröggé csomósodik az indulat. A tubusból egyenesen a vászonra nyomott vastag festék-barázdák mögé rejtem minden felháborodásomat és aggodalmamat.

Így menekültem a 792 börtönéjszakában bedilizés ellen képzeletem palettáján az oldószer nélküli festékcsomók lövészárkaiba, és ott állok most is a magam magányában. Rémülettel nézem korunk álnok hazugságait. Van kiút? Számomra csak a műterem, az ecset és a paletta közötti néma csend.

Debrecen, 2006. október

Bényi Árpád